

жителното за българите завършване на средно образование. Оттук нататък как да се наложат над децата, учителите не знаят.¹¹⁹

Децата от своя страна, макар и от малцинствена етническа група, са мнозинство във всекидневието спрямо учителите. Те не биват наказвани, нито изключвани, защото бюджетът на училището зависи от броя ученици. Децата може и да не знаят това, но знаят, че могат да ходят на училище, когато искат, че ученето не е някакво важно нещо, защото от него никой не е прокопсал,¹²⁰ че следва да си търсят работа или да изучат занаят (ако са момчета) и че се забавляват, докато не се задомят (за момичетата). Родителите на учениците са дистанцирани от образованието и с малки изключения не се интересуват какво става с децата им в училище. Така че реално това, което се случва в училище, не се определя от учителите – определя се от децата.

Станало е изключително тривиално да се говори за значението на ролята на учителя за развитието на децата, за недъзите на образователната система, за очакващите я от 18 години реформи и пр. Този текст не цели да бъде поучителен, порицаващ или нещо подобно. Става дума за по-простички всекидневни въпроси – останали необразовани, децата биват лишени и се лишават от възможности, които много от тях дори и не подозират, че съществуват. В затворените общности на ромските квартали учителите в местните училища са едни от малкото хора, които имат всекидневен достъп до хората там, най-вече, разбира се, до децата, и като носители на културния модел на мнозинството биха могли поне да отворят пред децата някои от тези възможности. Учителите естествено не носят цялата отговорност за ситуацията на

¹¹⁹ А да се опитат да се държат като равни с тях може би се боят?

¹²⁰ Тук не бива да забравяме, че децата живеят в затворена общност независимо от медиите и интернет, които стигат до тях. „Никой не е прокопсал от учене“ за тях е житейският пример на родителите им, познатите им, съкварталците им.